

Cal que el “pacte fiscal” vagi bé, o vagi malament

Jordi Manent i Tomàs

L’actual crisi que estem vivint és devastadora, i té similituds amb la del crac del 1929. Ambdues arrencaren amb una bombolla de superproducció que començà a col·lapsar l’economia, i la recuperació econòmica del 1929 no s’assolí plenament fins al cap d’uns deu anys, mentre que hi ha indicadors i economistes que auguren que l’actual crisi té recorregut fins al 2020. Tanmateix, es poden establir algunes diferències bàsiques entre el crac del 29 i la crisi actual: aleshores afectà principalment Amèrica del Nord i una part d’Europa, però la d’ara és global i ningú no se n’escapa. El crac del 1929 fou sobtat i no s’aconseguí d’esmoreir la caiguda perquè el model de protecció social era pràcticament inexistent; ara, en canvi, i des del 2010, estem vivint un crac esglaonat, gradual, com si fos a càmera lenta, perquè el model financer i de protecció social, tot i que molt tocat, és fort i impedeix la caiguda lliure. Per ara. I és que el sistema es defensa i es resisteix a acceptar canvis i nous models econòmics que rellevin l’envellit, un fet inevitable, però que no tindrà lloc d’avui per demà.

Dins d'aquest context de profunda crisi econòmica reneix la necessitat d'aconseguir el que el president Artur Mas anomena pacte fiscal (o concert econòmic, com l'anomenava abans), és a dir, la capacitat de poder recaptar els impostos des de Catalunya i després retornar-ne a l'Estat espanyol una part en concepte de solidaritat territorial. S'acostaria al que seria un règim fiscal propi i diferenciat. Els números canten, i el flagrant desequilibri i espoli fiscal es pot resumir amb aquestes dades: sagnia —segons algunes fonts, d'altres donen xifres més elevades— de 22.000 milions d'euros anuals que van cap a Madrid (any 2010), en tant que capital de l'Estat, i que mai no tornen ni són compensats amb inversions, a més de la pèrdua anual d'entre el 7,5 i el 10% del PIB català (mitjana dels anys 2007-2010), una xifra que continua creixent en progressió geomètrica i que ajuda a mantenir Espanya i a enfonsar Catalunya.

Aquesta és una crisi que s'emportarà coses bones i dolentes, però als catalans —com la majoria d'estats i nacions del món— no tan sols ens obliga a repensar el model de creixement, de productivitat, d'equilibri social i de vida, sinó que també ens obliga a lluitar per aconseguir un pacte fiscal just —o digueu-li concert econòmic— que necessitem com el pa que ens mengem. Això o quedar-nos en el fangar per sempre més. És qüestió de pura supervivència.

El concert econòmic, que a l'Estat espanyol només el gaudeixen el País Basc i Navarra, ja és una antiga demanda catalana. De fet, ja el reclamaren el 1979, durant la negociació de l'Estatut, alguns partits polítics catalans com CiU (aleshores quarta força, amb tan sols 8 diputats i representada per Ramon Trias Fargas) i ERC (cinquena força, amb 1 diputat, i liderada per Heribert Barrera), els quals només sumaven 9 diputats dels 48 que es triaven a Catalunya per anar a les Corts espanyoles. PSC, PSUC, Centristes de Catalunya-UCD i Coalició Democràtica hi estaven en contra. Ara les coses han canviat perquè la consciència nacional de país —i dels partits— és més intensa que trenta-tres anys enrere. Així, és de creure que CiU, PSC, ERC, ICV i SI hi votarien a favor, i caldria veure quins arguments sòlids i raonats utilitzarien PP i Ciutadans per oposar-s'hi. Més enllà dels partits, però, la necessitat d'un tracte fiscal just per a Catalunya arriba a totes les capes de la societat catalana: empresaris, treballadors i sindicats; administracions

públiques i ens privats; món cultural i societat civil; etc. Poble, en definitiva. Sens dubte, i així ho corroboren totes les enquestes, la petició d'un pacte fiscal ens uneix molt més com a poble que no pas ens desuneix. Cal seguir, doncs, per aquest camí.

Ara bé, feta la carta als Reis d'Orient, acte seguit ens ve al cap una pregunta òbvia: s'aconseguirà el pacte fiscal? No cal ser pessimistes ni cal que ens avancem al temps, però hi ha força indicadors que apunten que o bé no es podrà assolir o bé s'aconseguirà a mitges. Una majoria absoluta del Partit Popular com a partit de govern a Espanya, gens necessitat de suports polítics per aprovar numèricament les lleis, i l'actitud negativa expressada per alguns dels seus líders respecte al pacte fiscal no ho posen gens fàcil. Això, a més de la crisi econòmica que fa trontollar els fonaments de l'Estat del Benestar i de l'economia espanyola i que encara els fa més gasius. Per tant, la capacitat d'influència dels partits catalans es redueix a la mínima expressió. Tanmateix, no cal donar-se per vençut abans d'hora, ja que voldríem pensar que, ara sí, la majoria de partits del Parlament de Catalunya actuaran amb sentit comú i amb una mínima unitat. I confiem que sigui així, ja que la necessitat de (mig) resoldre un tema tan cabdal per a Catalunya com la sagnia econòmica que patim ja s'ha convertit en una prioritat ineludible. Aquesta demanda, però, hauria d'anar més enllà dels partits polítics. De fet, ja hi va, però potser –en el moment d'escriure aquest editorial– no es trasllueix prou de manera clara, activa i coordinada. Sindicats, empresaris, societat civil i món econòmic i cultural també haurien de fer seva, i ben seva, aquesta reclamació tan justa. El pacte fiscal ha de ser una demanda col·lectiva que hauria d'anar molt més enllà del Govern català, a més de fer-nos recordar a tots que la reivindicació del nacionalisme econòmic, tota sola, no té cap sentit si no va acompanyada d'una reivindicació de nacionalisme cultural, social i identitari integrador.

Diverses veus apunten a una objecció fiscal o a un tancament de caixes que precisament no sigui transitori. D'acord, és una opció. Però, per fer-la, cal assegurar-se, si no la victòria, una part de la victòria. Aquí hi entra la fermesa, la voluntat i la valentia del poble català pel que fa a reivindicacions nacionals, unes qualitats que per desgràcia els catalans hem perdut des de fa dècades i més dècades (només cal llegir Els catalans i l'esperit bel·licós, de

Ferran Soldevila). I en aquestes coses no s'hi val ni la ingenuïtat ni plans estratègics d'estar per casa propis dels aprenents de bruixot polítics. Per a fer un autèntic tancament de caixes cal astúcia, planificació, coordinació, capacitat de sacrifici i amplis suports interns (actius i passius) i externs. I gent, molta gent, disposada a ser multada i a anar a la presó. I tot fa pensar que, coneixent-los, aquells que es posen al capdavant de la reclamació de l'objecció fiscal són els primers a no estar disposats a anar a la presó.

Però potser no s'hi arribarà o no caldrà un tancament de caixes. Mentre hem de tenir clar que el gruix de les properes retallades les ha de fer Espanya i no pas Catalunya (aquí hauríem de parafrasejar, retocada, l'expressió d'Unamuno: ¡que recorten ellos!), també hem de pensar que no anirem més enllà si no actuem amb visió geopolítica. El nostre Govern, les nostres institucions, els nostres homes de ciència i de cultura i tots nosaltres no ens en sortirem mínimament si no fem arribar les proclames més enllà de les nostres fronteres i més enllà de les fronteres espanyoles. És allò que alguns en diuen la internacionalització del conflicte. En aquest cas cal fer sentir la nostra veu raonada a Europa i intentar trobar aliats i suports geopolítics. La trobada del president Mas amb els liberals europeus i amb el viceprimer ministre del Regne Unit Nick Clegg és encertada i inicia un camí, i encara més quan Mas era l'únic representant polític sense Estat. Però encara cal enfilars altres rutes i anar a Brussel·les reiteradament o conversar amb la cancellera Merkel. La nostra presència (seriosa) a Europa i al món, força oblidada en els darrers anys, i recordada fugaçment com a frívola, continua sent tan necessària que cal que esdevingui una normalitat.

Però tornem al pacte fiscal. Com diuen els "experts", tot apunta que el pacte fiscal serà un fracàs i que o bé ens quedarem a un terç del camí o bé tornarem amb les mans buides. En aquest cas, gens descartable, caldrà, més enllà del sentiment de frustració, veure la part positiva. La reclamació del pacte fiscal, si s'acaba fent bé, és i serà un gran estímul desvetllador de consciències nacionals. Així, si la presa de pèl de què som objecte els catalans serveix perquè els tantsemenfotistes quedïn una mica esquitxats de catalanisme, o perquè els catalanistes tous aprofundeixin el seu nacionalisme, o perquè els nacionalistes moderats es decantin cap a un sentiment sobiranista o independentista raonat, evitant ingenuïtats i il·luminacions profètiques, tal

presa de pèl haurà valgut la pena. En definitiva, el nacionalisme català ha de conquerir nous mercats interns.

El possible avortament del pacte fiscal serà una nova oportunitat per compactar —encara més— nacionalment el país. Així, seria desitjable que la frustració no ens ennuvoli la ment ni ens precipiti a previsibles fugides cap endavant, i que la suma de noves consciències amb esperit nacional català ajudi a enfortir-nos com a país per a arribar a noves majories socials i a nous estadis polítics. Però —molt poc probable— també ens podria tocar la grossa i que el pacte fiscal fos una realitat. Sigui com sigui, cal que el pacte fiscal vagi bé, o vagi malament.